

KEYNOTE

Onderzoek naar ziekten en plagen: fundament en instrument voor het beleid

Maarten Kool

Directie Landbouw (LNV)

Het beleid van LNV voor ziekten en plagen speelt zich af in een spanningsveld tussen verschillende doelen. LNV streeft naar een hoogwaardige, innovatieve, concurrentiekrachtige plantaardige sector, maar draagt ook zorg voor het behoud van natuurlijke ecosystemen en bescherming van milieu en landschap. Afweging van deze doelen vindt plaats in het gewasbeschermingsbeleid, fyto-sanitair beleid, beleid voor uitgangsmateriaal en natuurbeleid.

Het gewasbeschermingsbeleid beoogt reductie van de milieubelasting door middelengebruik op een bedrijfseconomisch verantwoorde wijze die de concurrentiepositie niet onevenredig onder druk zet. De schadelijke organismen zelf staan centraal in het fyto-sanitaire beleid (nultoleranties; quarantaine-organismen; fyto-sanitaire richtlijnen) en het beleid voor uitgangsmateriaal (kwaliteitsorganismen waarvoor toleranties gelden; verkeersrichtlijnen). Het fyto-sanitaire beleid richt zich op het handelsverkeer, maar kan ook leiden tot maatregelen in natuur en openbaar groen. Niet alleen insecten en micro-organismen kunnen de quarantainestatus hebben, ook invasieve exotische planten. Doel van de fyto-sanitaire regelgeving is om verspreiding van Q-organismen te voorkomen en hen zo nodig uit te roeien of in te dammen.

Fyto-sanitair onderzoek is vitaal voor beleid en uitvoering. Het WTO-SPS-verdrag eist dat fyto-sanitaire regelgeving gebaseerd is op wetenschappelijk bewijs. Dit betreft ecologische schade (teelt, natuur, milieu) alsook economische schade (kosten en baten van maatregelen, werkgelegenheid). Dit principe is uitgewerkt door de IPPC in een standaard voor *Pest Risk Analysis* (PRA). In Nederland adviseert de Plantenziektenkundige Dienst het Ministerie over fyto-sanitaire risico's, vaak met hulp van onderzoekinstellingen. In Europa is dit beled

bij EFSA. Voor reguleringsadviezen is sociaaleconomisch en ecologisch onderzoek nodig. Het betreft criteria en instrumenten om af te wegen of ingrijpen gewenst is, door wie en hoe, rekening houdend met ecologische, economische, sociale en ethische effecten daarvan. Het gaat ook om onderzoek naar schadelijkheid van organismen, hun biologie, epidemiologie en beheersbaarheid middels inspecties en maatregelen. De besluiten vallen in Brussel en worden opgenomen in de Plantenziektwet.

Uitvoering van de vastgestelde regelgeving vindt plaats door PD en keuringsdiensten. Hierbij gaat het om inspecties, bemonstering, diagnostiek, fyto-sanitaire bewaking en toezicht. Voor uitvoering van deze wettelijke taken is onderzoek nodig. Het gaat om verspreidings- en bemonsteringsmodellen voor inrichting van inspecties en *surveys*, en om snelle, betrouwbare en moderne detectie- en identificatiemethoden voor routinematige toepassing in het laboratorium. Methoden moeten zijn gevalideerd. Toepassing ervan in verschillende laboratoria vereist ringtoetsen en referentiemateriaal (referentiecollecties). Daarnaast is specialistische expertise nodig over schadelijke organismen in het algemeen en zeldzame quarantaine-organismen in het bijzonder.

De Nederlandse kennisinfrastructuur over ziekten, plagen en taxonomie van schadelijke organismen is in het afgelopen decennium sterk achteruitgegaan. De taxonomie van schadelijke organismen is ernstig bedreigd. Dit heeft zich ook elders in de EU voorgedaan. Door EPPO werd in 2004 hierover de noodtoestand uitgeroepen. In EU-verband is sindsdien samenwerking tot stand gekomen tussen financiers van fyto-sanitair onderzoek (EUPHRESKO). Verder is Fyto-sanitair onderzoek opgenomen in het 7^e EU-Kaderprogramma voor onderzoek en worden er jaarlijks *calls* uitgebracht (bijvoorbeeld project PRATIQUE, gericht op betere instrumenten voor PRA's). Gestreefd wordt naar verankering in Europese regelgeving van fyto-sanitaire referentielaboratoria als centra voor expertise-behoud.

Nationaal heeft LNV een FES-programma gestart ter versterking van fyto-sanitaire collecties, taxonomisch onderzoek aan Q-organismen en ontwikkeling van detectiemethoden. Daarnaast laat LNV beleidsondersteunend onderzoek uitvoeren en streeft naar uitbouw en duurzame borging daarvan. LNV heeft het laboratorium van de PD aangewezen als nationaal fyto-sanitair referentielaboratorium en toezichthouder op routinematige laboratoria. Inzet is om universi-

VOORDRACHTEN

teiten en onderzoekinstellingen te betrekken bij het fytosanitaire onderzoek, voor biologisch en voor economisch onderzoek.

Het klassieke onderwijs over ziekten en plagen en taxonomie van schadeverwekkers heeft revitalisatie. Op dit moment worden er te weinig specialisten op dit vlak opgeleid om te voorzien in de behoeften van overheid en bedrijfsleven. In het academisch onderwijs is aandacht gewenst voor een vakgebied wat in de USA 'regulatory plant pathology' wordt genoemd.

Voor LNV is onderzoek naar ziekten en plagen bij planten fundamenteel voor, en instrumenteel bij beleid en uitvoering. Onnodige of onjuiste regulering of methodologisch tekortschietende uitvoering doet afbreuk aan de maatschappelijke doelen van het beleid en veroorzaakt onnodige kosten voor bedrijven. Uitdaging is om kennis en onderzoek over ziekten en plagen op het juiste niveau te brengen en duurzaam te borgen, ten behoeve van het behoud van de koppositie van het Nederlands bedrijfsleven en ter bescherming van natuur, landschap en milieu.

VOORDRACHTEN